

чином забезпечена: в правовому, організаційному, матеріально-технічному і кадровому відношенні. Тривіальність цього висновку очевидна, проте його практична реалізація пов'язана зі значними труднощами і проблемами, однією з яких є саме розуміння сутності правоохоронної діяльності, механізмів, форм і методів її використання у формуванні громадянського суспільства.

Література

1. Басай В.Д. Судові та правоохоронні органи України / В.Д. Басай. – Івано-Франківськ, 2002. – 820 с.
2. Організація судових та правоохоронних органів : [навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. за-кладів освіти / І. Є. Марочкін, В. В. Афанасьєв, В. С. Бабкова та ін.] ; за ред. І. Є. Марочкіна, Н. В. Сибільової, О. М. Толочко. – Х. : Право, 2000. – 272 с.
3. Гель А. П. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / А. П. Гель, Г. С. Семаков, С. П. Кондракова. – К. : МАУП, 2004. – 272 с.
4. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : навч. посіб. / [В. С. Ковальський (кер. авт. кол.), В. Т. Білоус, С. Е. Демський та ін. ; відп. ред. Я. Кондратьєв]. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 320 с.
5. Мельник М. І. Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність: закони і коментарі : навч. посіб. / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. – К. : Атіка, 2000. – 512 с.

Данилевський Святослав Андрійович,
курсант 1 курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів
превентивної діяльності

Науковий керівник –
доцент кафедри філософії та політології
факультету економіко-правової безпеки,
кандидат філософських наук, доцент
Стояцька Г.М.

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ФЕНОМЕН НАСИЛЛЯ ТА ФАКТОРИ ВПЛИВУ

Осмислення проблеми насилля як соціального та духовного феномену було відображене у дослідженнях багатьох філософів, особливо у ХХ столітті, зокрема Вальтера Бен'яміна, Володимира Денисова, Рене Жирара, Мішеля Фуко, тощо. Відтак, у соціальній філософії актуалізується проблема визначення понять «агресія» та «насилля» та їх подальший аналіз як соціальних феноменів. Значну роль у наукових розвідках проблем насилля та агресії відіграли етологічні дослідження К. Лоренца, зокрема праці «Агресія

(так зване «зло»)), «Вісім смертних гріхів цивілізованого людства». Насилля можна розглядати як «суспільне відношення, в ході якого одні індивіди (групи людей) за допомогою зовнішнього примусу, який ставить під загрозу життя, підкорюють собі інших, їх здібності, виробничі сили, власність» [1, с. 14]. Насиллям визначають будь-яке приниження, що веде до обмеження фізичного та духовного потенціалу індивідів, заважає оволодіти реально заданою повнотою можливостей особистісного розвитку, панування волі однієї людини над волею іншої [2, с. 257]. Суб'єктом насилля може виступати агресивна особа. Насилля, таким чином, стає формою агресивної поведінки чи способом спрямування агресії.

У сучасному науковому світі велику цікавість викликає позиція гарвардського аналітика, психолога, автора безлічі бестселерів Стівена Пінкера, який у оцінюванні факторів насильства є відомим оптимістом. У своїй книзі *The Better Angels of Our Nature* (Добрі ангели людської природи, 2011) на 800 сторінках він доводить, що рівень жорстокості і кількість насильства в людському суспільстві скорочуються. У книзі «Чистий аркуш» (2002) він відзначав, що в результаті природного відбору ми придбали, серед інших, такі властивості, як жадібність, страх, мстивість, лють, самообман, що вже саме по собі здатне спонукати наш вид до насильства.

Стівен Пінкер вважає, що насильство у людей обумовлюється як мінімум чотирма категоріями мотивів, кожна з яких пов'язана з дією різних нейробіологічних систем:

Експлуатація – насильство як засіб досягнення мети, тобто заподіяння шкоди людині, якщо вона стає перешкодою для здійснення будь-якого бажання. Серед прикладів можна назвати грабіж, згвалтування, завоювання, вигнання або геноцид корінних народів, а також вбивство.

Домінантність – індивідуальне спонукання до просування в суспільній ієрархії і перетворенню в «ватажка» і відповідне групове спонукання до племінного, етнічного, расового, національного і релігійного панування.

Мстивість – переконаність в тому, що порушення моральних норм заслуговує покарання.

Ідеологія – колективні системи переконань, поширювані «вірусним шляхом», вихованням і примусом і передбачають утопічну перспективу. Серед прикладів можна назвати націоналізм, фашизм, нацизм, комунізм і релігійний радикалізм. Оскільки утопія - це ідеальний світ, проти тих, хто стоїть у неї на шляху, допустимо застосування насильства в будь-якому обсязі.

Попри це Стівен Пінкер вважає, що цим негативним імпульсам протидіють властиві нам добрі, людські риси:

Самоконтроль – системи зв'язків лобових часток мозку, що дозволяють нам передбачити довгострокові наслідки наших дій і перешкоджають нашим деструктивним вчинкам.

Співчуття – здатність відчувати біль іншого.

Моральність – система норм і табу, заснована на інтуїтивних засадах справедливості по відношенню до інших людей, лояльності спільноті, збереженні чистоти і безгрішності. Моральність може сприяти впровадженню стандартів справедливості і зробити немислимими деякі дії, що завдають шкоди іншим [3, с. 205].

Стівен Пінкер серед різних психологічних чинників, здатних утримати нас від насильства, виділяє один: когнітивний апарат, що дозволяє людині мислити розумно. Розум - це комбінаторна система, здатна породжувати гігантську кількість чітких думок. У просторі доступних людському розуму ідей знаходяться переконання, історія, релігія, ідеологія, а також інтуїтивні і формальні теорії, що виникають в результаті наших роздумів і поширені за допомогою мови в наших соціальних мережах, де вони коригуються, переглядаються і комбінуються.

Форми контролю за насильством в суспільстві можна поділити на: первинні, до яких відносяться соціальні та культурні норми, звичаї, і вторинні, що реалізуються за допомогою соціальних інститутів і організацій (органів внутрішніх справ, установ соціального захисту, місцевої влади тощо).

Таким чином, спираючись на погляди Стівена Пінкера можна зробити висновок, що реальні акти насильства залежать від взаємодії цих властивостей: експлуатація, домінантність, мстивість, ідеологія, самоконтроль, співчуття, моральність, сама людська природа не прирікає нас на постійний рівень насильства. Перетворення війни в реальність залежить від вибудовування цілого ряду психологічних процесів і нейтралізації стримуючого впливу інших психологічних процесів, які розподіляються через соціальні структури, які пов'язують багатьох інших людей. І немає ніяких підстав очікувати, що порівняльна сила цих протилежних впливів повинна залишатися незмінною протягом всієї історії людства. Та один з механізмів, що перешкоджають насильству - це відкрита комбінаторна система, здатна народжувати нескінченне число ідей. І серед плодів цих ідей є інститути, які знижують ймовірність насилля.

Література

1. Степанянц М.Т. Насилие // Новая философская энциклопедия: 4 т. / Ин-т философии РАН, Нац. общ.-научн. фонд; Научно-ред. совет: предс. В.С. Степин, заместители предс. А.А. Гусейнов, Г.Ю. Семигин, уч. секр. А.П. Огурцов. Москва: Мысль, 2010. 280 с.
2. Андрущенко В.П. Соціальна філософія. Короткий Енциклопедичний Словник / За ред. і уклад. В.П. Андрущенко, М.І. Горlach. Харків: ВМП «Рубікон», 1997. 350 с.
3. Pinker S. The Better Angels of Our Nature. Why Violence Has Declined. Viking, 2011. 800 с.
4. Pinker S. The Blank Slate: The Modern Denial of Human Nature. 2002. 509 pp.
5. URL: <https://www.weeklystandard.com/adam-rubenstein/steven-pinker-identity-politics-is-an-enemy-of-reason-and-enlightenment-values>.